
MAPIRANJE I ANALIZA STANJA U OBLASTI VOLONTERIZMA U CRNOJ GORI

**DIREKTORAT ZA SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO, VOLONTERIZAM
I SARADNJU S CIVILNIM SEKTOROM**

SADRŽAJ:

OSNOVNI POJMOVI	7
UVOD	8
1. Predmet mapiranja i analize stanja.....	9
2. Cilj mapiranja i analize stanja	9
3. Metodologija u procesu mapiranja i analize stanja	9
4. Volonterizam kao pojam.....	10
5. Volontiranje u Evropskoj uniji	11
6. Strateški pravci volonterizma u Crnoj Gori.....	13
7. Utvrđivanje korelacije sa važećim zakonima	16
8. Volonterizam u praksi: rezultati istraživanja među nevladinim organizacijama	16
9. Uvidi i zaključci iz sprovedenog istraživanja	23
10. SWOT analiza.....	25
11. Preporuke za unapređenje volonterizma u Crnoj Gori	27
ZAKLJUČAK.....	28

OSNOVNI POJMOVI¹

Volonterski rad	dobrovoljno i besplatno ulaganje vremena, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti u korist drugog lica ili za opštu dobrobit društva.
Volonter	lice koje dobrovoljno i besplatno obavlja volonterske usluge. Volonter može biti domaće i strano fizičko lice koje je radno sposobno lice ili je lice sa invaliditetom koje je osposobljeno za obavljanje određenog volonterskog rada.
Organizator volonterskog rada	može biti: državni organ, organ državne uprave, lokalne samouprave, ustanova iz oblasti socijalne i dječje zaštite, zdravstvene zaštite, kulture, sporta, vjerska zajednica, domaća i međunarodna nevladina organizacija registrovana u Crnoj Gori, kao i druga domaća i strana pravna lica čiji cilj nije sticanje ili povećanje dobiti, u skladu sa ovim zakonom i preuzetim međunarodnim obavezama.
Korisnik volonterske usluge	može biti pravno i fizičko lice. Organizator volonterskog rada može biti istovremeno i korisnik tog rada.
Pružanje volonterske usluge	vrši se na osnovu ugovora o volonterskom radu.
Maloljetni volonter	može da zaključi ugovor o volonterskom radu samo uz pisanu saglasnost roditelja, usvojioca ili staraoca. Maloljetni volonter je lice od 15 do 18 godina života.
Ugovor o volonterskom radu	zaključuje se u pisanoj formi između volontera i organizatora volonterskog rada.
Poseban ugovor o volonterskom radu	Ugovor o volonterskom radu može da se zaključi i sa licem koje želi da se stručno osposobi i stekne posebna znanja i vještine za rad u svojoj struci. Volonterski rad obavljen u ovom smislu priznaje se kao radno iskustvo i kao uslov za polaganje stručnog ispita.
Međunarodni volonter	lice koje nije crnogorski državljanin i ima pravo da obavlja volonterski rad na teritoriji Crne Gore, pod uslovom da ima odobrenje za privremeni boravak ili stalno nastanjenje. Ima status međunarodnog volontera i u pogledu prava i obaveza je izjednačen sa volonterom crnogorskim državljaninom.
Volonterski servisi	evidentiraju lica koja su zainteresovana za volonterski rad, upućuju volontere zainteresovanim organizatorima i korisnicima volonterskog rada i, u saradnji sa Centrom za stručno obrazovanje, mogu organizovati obuku volontera u skladu sa posebnim propisima.
Volonterska knjižica	Volonter ima volontersku knjižicu. Nakon prestanka volonterskog rada, organizator volonterskog rada upisuje u volontersku knjižicu podatke o vremenu pružanja volonterske usluge, vrsti volonterskog rada i obuci koju je volonter stekao tokom trajanja volonterskog rada.

UVOD

Volonterizam kao oblik dobrovoljnog angažovanja pojedinaca u korist zajednice predstavlja temelj razvoja civilnog društva i važan mehanizam za unapređenje socijalne kohezije i solidarnosti. U Crnoj Gori, iako postoji pravni okvir za volontiranje kroz Zakon o volonterskom radu usvojen 2010. godine i nekoliko puta dopunjavan, oblast volonterizma i dalje nije dovoljno razvijena niti sistematski organizovana. Ovaj nedostatak, između ostalog, proizilazi iz nepostojanja sveobuhvatne strateške vizije i institucionalne podrške, što otežava efikasno uključivanje volontera i rad nevladinih organizacija koje su često okosnica volonterskih aktivnosti.

Prepoznavši značaj unapređenja ove oblasti, Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga je krajem 2024. godine osnovalo Direktorat za socijalno preduzetništvo, volonterizam i saradnju s civilnim sektorom, koji je dobio zadatak da kroz izradu nove Strategije razvoja volonterizma za period 2025-2029, uz pripadajući Akcioni plan za 2025-2027, te kroz predlog novog Zakona o volontiranju, uspostavi pravni i institucionalni okvir za kvalitetniji razvoj volonterskog rada. Ovi strateški dokumenti bi trebalo da omoguće stvaranje povoljnijeg ambijenta za razvoj volonterizma, kao i bolju integraciju volontera u društvene procese.

Trenutno stanje karakteriše nedostatak preciznih podataka o broju volonterskih organizacija, samih volontera, te o mehanizmima kroz koje funkcionišu volonterski servisi, što dodatno usporava razvoj i kvalitetno planiranje politika. Volonterizam, kao dobrovoljno, besplatno i nesebično ulaganje vremena, znanja i vještina, ima potencijal da značajno doprinese rješavanju brojnih društvenih izazova, ali je za to neophodno osigurati stabilnu institucionalnu i druge vrste podrške, kao i efikasne mehanizme praćenja i evaluacije.

U tom kontekstu, *Mapiranje i analiza trenutnog stanja u oblasti volonterizma u Crnoj Gori* predstavlja prvi ključni korak koji će omogućiti identifikaciju postojećih izazova i potencijala, te dati osnovu za donošenje relevantnih politika i zakonskih rješenja. Kroz ovaj proces prepoznati su brojni problemi, među kojima su nedovoljna institucionalna koordinacija, neadekvatno finansiranje i slaba evidencija o volonterskim aktivnostima, što usporava razvoj volonterizma kao važnog društvenog resursa. Stoga, izrada strateškog okvira i donošenje novog Zakona o volontiranju, uz kontinuiranu institucionalnu podršku, predstavljaju imperativ za afirmaciju volonterizma kao ključnog faktora održivog razvoja i socijalne solidarnosti u Crnoj Gori.

1. Predmet mapiranja i analize stanja

Predmet dokumenta je sistematsko mapiranje i analiza stanja u oblasti volonterizma u Crnoj Gori, s ciljem identifikacije postojećeg pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira, kao i aktuelnih kapaciteta, resursa i izazova koji utiču na razvoj volonterskog rada u zemlji. Dokument obuhvata prikupljanje i evaluaciju kvantitativnih i kvalitativnih podataka o volonterskim organizacijama, broju volontera, funkcionalnosti volonterskih servisa, kao i o načinima implementacije važeće zakonodavne regulative. Dodatno, predmet analize su prepreke i nedostaci u oblasti finansijske i institucionalne podrške, mehanizmi koordinacije i praćenja volonterskih aktivnosti. Rezultati analize imaju za cilj da obezbijede čvrstu osnovu za izradu nacrtu Strategije razvoja volonterizma za period 2025–2029. godine, te predloga novog Zakona o volontiranju, sa namjerom jačanja institucionalnih kapaciteta i stvaranja povoljnog okruženja za održiv razvoj volonterizma u Crnoj Gori.

2. Cilj mapiranja i analize stanja

Cilj dokumenta je da kroz sistematsko prikupljanje, analizu i interpretaciju podataka pruži sveobuhvatan pregled trenutnog stanja volonterizma u Crnoj Gori, identifikujući ključne izazove, potrebe i potencijale za njegov razvoj. Dokument ima za svrhu da obezbijedi relevantne informacije i preporuke koje će poslužiti kao osnova za donošenje efikasnih strateških odluka, donošenje novog zakonodavnog okvira i institucionalne podrške volonterizmu. Time se nastoji stvoriti održiv i koordinisan sistem volonterskih aktivnosti koji će doprinijeti jačanju civilnog društva, socijalne inkluzije i ukupnog društvenog razvoja u Crnoj Gori.

3. Metodologija u procesu mapiranja i analize stanja

Metodologija primijenjena u izradi ovog dokumenta sastojala se od dvije komplementarne metode: desk istraživanja i upitnika sa pitanjima otvorenog i zatvorenog tipa. Ove metode su omogućile sveobuhvatnu analizu trenutnog stanja volonterizma u Crnoj Gori, kao i identifikaciju ključnih izazova i potencijala za njegov dalji razvoj.

Desk istraživanje predstavljalo je prvu i osnovnu fazu analize, baziranu na sistematskoj pretrazi i proučavanju aktuelnih javnih politika, zakonodavstva i međunarodnih dokumenata relevantnih za oblast volonterizma. Poseban fokus stavljen je na analizu nacionalnih strateških dokumenata, sektorskih politika, zakonskih rješenja, kao i obaveza Crne Gore u okviru procesa pristupanja Evropskoj uniji. Cilj desk istraživanja bio je sagledavanje mogućnosti povezivanja i usklađivanja postojećih dokumenata sa budućim strateškim pravcima razvoja volonterizma, s namjerom da se osigura njihova konkretna primjena u različitim oblastima društvenog djelovanja.

U okviru desk istraživanja analizirano je više evropskih strateških dokumenata i programa, kao i domaći strateški i zakonodavni okvir, pri čemu su identifikovani i segmentirani dijelovi koji imaju zajednički imenitelj sa volonterizmom. Posebna pažnja posvećena je korelaciji volonterizma s ovim dokumentima, pri čemu je uočeno da je ta povezanost u nekim slučajevima veoma izražena, dok je u drugim segmentima posredna ili dopunjujuća. Ova analiza je pružila temeljan uvid u institucionalni i pravni okvir, te strateške pravce koji se odnose na razvoj volonterizma u Crnoj Gori.

Druga metoda primijenjena u istraživanju bio je upitnik koji je sadržao pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Ovaj pristup omogućio je prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka direktno od relevantnih aktera i učesnika u volonterskim aktivnostima, odnosno predstavnike nevladinih organizacija. Pitanja zatvorenog tipa fokusirala su se na prikupljanje preciznih i lako uporedivih podataka o broju volontera, volonterskim aktivnostima, dostupnim resursima, institucionalnoj podršci, dok su pitanja otvorenog tipa omogućila dublji uvid u percepciju, motivaciju, prepreke i prijedloge za unapređenje oblasti volonterizma. Upitnik je obuhvatio 43 nevladine organizacije, iz više gradova iz sve tri crnogorske regije.

Kombinovanjem rezultata dobijenih desk istraživanjem i analizom podataka iz upitnika, dokument pruža sveobuhvatan prikaz stanja u oblasti volonterizma u Crnoj Gori, uz identifikaciju ključnih izazova i potencijala za njegovo sistemsko jačanje i razvoj.

4. Volonterizam kao pojam

Riječ volonterizam vodi porijeklo od latinske riječi "voluntarius" što u slobodnom prevodu znači slobodna volja, slobodan izbor, dobrovoljno. Prema Zakonu o volonterskom radu, volonterski rad je dobrovoljno i besplatno ulaganje vremena, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti u korist drugog lica ili za opštu dobrobit društva.¹

Evropska povelja o volontiranju, donesena 1998. godine, definiše volonterski rad kao: djelatnost u interesu ljudi, djelatnost koja nije motivisana finansijskim interesom, djelatnost koja se odvija na lokalnom i/ili nacionalnom nivou, djelatnost koja je dobrovoljna, djelatnost koja je miroljubiva, djelatnost koja je utemeljena na ličnoj motivaciji i slobodi izbora, djelatnost koja podstiče razvoj ljudskih potencijala, djelatnost koja poboljšava kvalitet življenja na načelima solidarnosti, traganje za predodžbama društva nesigurne budućnosti, podsticaj korišćenja preduzetničkih prilika, osnova razvoja partnerskih odnosa između aktera sistema blagostanja, podsticaj samoorganizovanja ljudi pri rješavanju problema.

Volontiranje je jedan od najsnažnijih elemenata koji doprinose razvoju i formiranju demokratskih promjena u svakom društvu, to je osnova koja omogućava građanima/kama da se uključe kroz različite

---

¹ Zakon o volonterskom radu ("Službeni list Crne Gore", 26/10, 31/10, 14/12, 048/15, 84/24), član 2

građanske inicijative te da davanjem svog slobodnog vremena, znanja i iskustava te entuzijazma i energije značajno doprinesu razvoju svoje zajednice i društva u cjelini.²

Rezolucija Evropskog parlamenta od 27. oktobra 2016. o Evropskoj volonterskoj službi i podsticanju volonterstva u Evropi, uviđa da je volontiranje izraz solidarnosti, slobode i odgovornosti koji doprinosi jačanju aktivnog građanstva i ličnog razvoja čoveka te je ključan instrument za socijalnu inkluziju i koheziju, kao i osposobljavanje, obrazovanje i dijalog među kulturama, dajući istovremeno važan doprinos širenju evropskih vrednosti; ističe da su koristi volonterstva takođe priznate u okviru dobrovoljnog rada u trećim zemljama kao strateškog instrumenta za podsticanje međusobnog razumijevanja i međukulturnih odnosa.³

Značaj volontiranja je prepoznat širom svijeta, pa je tako Generalna skupština Ujedinjenih nacija 17. decembra 1985. godine, proglasila 5. decembar za međunarodni dan volontera. To je dan posvećen volonterima i promociji značaja volonterizma na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou. Međunarodno volontiranje omogućava volonterima, pored svih benefita koje ima volontiranje u lokalnoj zajednici, razmjenu iskustava, upoznavanje novih kultura, učenje stranog jezika. Preporuke Vijeća iz 2022. o mobilnosti mladih volontera u Evropskoj uniji su uklanjanje prepreka volontiranju u Evropi informisanjem javnosti, povećanje kapaciteta za pružanje mogućnosti za volontiranje, smanjivanje prepreka uključivanju, posebno za grupe u nepovoljnom položaju, i povećati priznavanje stečenih vještina.⁴

Volonterizam predstavlja univerzalnu društvenu vrijednost i neizostavan element savremenih civilizacija, koji značajno doprinosi održivom razvoju zajednica i adresiranju ključnih društvenih izazova. U Crnoj Gori volontiranje ima dugu tradiciju, koja se ogleda kroz različite oblike humanitarnog djelovanja i nesebične pomoći pojedincima i zajednicama. Volonterski angažman može biti institucionalizovan, kroz formalne programe i organizacije, ali i neformalan, utemeljen na tradicionalnim oblicima uzajamne pomoći unutar porodice, među prijateljima i komšijama. Posebnu važnost volontiranje ima u vanrednim okolnostima – tokom prirodnih katastrofa, kriznih situacija, epidemija i drugih oblika društvenih ugroženosti, kada se aktivira solidarnost i građanska odgovornost. U kontekstu savremenih izazova, uključujući rastuću društvenu nejednakost i isključenost, volonterizam se nameće kao mehanizam socijalne kohezije, koji može doprinijeti smanjenju siromaštva, jačanju otpornosti zajednica i podsticanju aktivnog građanstva. Kroz volonterske aktivnosti, građani imaju priliku da neposredno učestvuju u procesima demokratizacije i jačanju participativne kulture, što volonterizam čini značajnim faktorom u izgradnji inkluzivnog i pravednijeg društva.

5. Volontiranje u Evropskoj uniji

² https://www.turbina-promjena.hr/arhiva/images/dokumenti/O_volontiranju_i_volonterima.pdf

³ Rezolucija Evropskog parlamenta od 27. listopada 2016. o Evropskoj volonterskoj službi i poticanju volonterstva u Evropi (2016/2872(RSP)) (2018/C 215/32)

⁴ [Europske snage solidarnosti - Vodič kroz program za 2025.](#)

Volontiranje predstavlja važan stub evropskog društvenog modela, doprinoseći jačanju društvene kohezije, građanskog angažmana i solidarnosti. Evropska unija je razvila širok spektar strateških, zakonodavnih i programskih okvira kako bi podstakla i institucionalno podržala volontiranje unutar svojih država članica.

U fokusu evropskih inicijativa je unapređenje uslova za volontiranje, prepoznavanje doprinosa volontera i volonterskih organizacija, kao i jačanje njihove uloge u društvu. Poseban naglasak stavljen je na mobilnost mladih volontera, prekogranično volontiranje i uključivanje mladih kroz strukturirane programe poput *Evropskog volonterskog servisa* i *Evropskog korpusa solidarnosti*. Strategije i preporuke EU podstiču države članice da razvijaju nacionalne politike koje prepoznaju volontiranje kao sredstvo socijalne inkluzije, obrazovanja i aktivnog građanstva.

Pored institucionalnih preporuka, EU takođe promoviše volontiranje na lokalnom i regionalnom nivou, kroz saradnju sa lokalnim vlastima i civilnim sektorom. Prepoznaje se i važnost digitalizacije u razvoju volonterizma, čime se povećava dostupnost i inkluzivnost volonterskih aktivnosti. Volontiranje je, u širem smislu, integrisano u osnovne evropske vrijednosti, uključujući kroz dokumente kao što su *Povelja o osnovnim pravima* i *Evropski stub socijalnih prava*, koji afirmišu pravo na učešće u društvenom životu i značaj dobrovoljnog angažmana za razvoj pravednijeg i inkluzivnijeg društva.

U nastavku je pregled najrelevantnijih inicijativa i okvira EU koje se odnose na volontiranje:

- [Strategija EU za volontiranje \(Saopštenje Komisije EU - 2011\)](#) - Komunikacija Evropske komisije u kojoj se ističe uloga volontiranja u politikama EU, naglašavajući potrebu za većim priznanjem volontera i volonterskih organizacija. Iako je nešto starija, ova komunikacija je postavila veliki dio temelja za kasnije inicijative EU koje podržavaju volonterizam i obezbjeđuju održivu integraciju volontiranja u socijalnu politiku EU.
- [Evropski volonterski servis \(EVS\) – Erasmus+ \(2014-2020 i dalje\)](#) koji je sada integrisan u širi program Erasmus+, nudi mladim ljudima priliku da volontiraju u inostranstvu, promovišući solidarnost, međukulturnu razmjenu i lični razvoj. EVS je bio kamen temeljac napora EU da promoviše volontiranje, nudeći strukturiran i podržan okvir za mlade ljude da se uključe u volonterske aktivnosti širom EU i dalje.
- [Evropski korpus solidarnosti - ESC \(2018-2027\)](#) je vodeća inicijativa EU koja podržava mlade ljude koji se bave volonterskim projektima, a koji se odnose na društvene izazove, kao što su socijalna inkluzija, zaštita životne sredine i humanitarna pomoć. ESC je postao glavna inicijativa EU koja se fokusira na solidarnost i volontiranje, direktno podržavajući mlade volontere i organizacije uključene u volonterske aktivnosti.

- Strategija EU za mlade (2019-2027) ističe prioritete i ciljeve omladinskih politika širom EU, uključujući volontiranje. On stavlja snažan naglasak na angažovanje mladih, učešće i volontiranje kao ključne elemente ličnog razvoja i društvene inkluzije. Ova strategija naglašava ulogu volontiranja u osnaživanju mladih i doprinosu aktivnom građanstvu, što je ključno za šire ciljeve društvene kohezije EU.
- Preporuka Savjeta o mobilnosti mladih volontera širom EU (2022) promoviše mobilnost volontera unutar EU i rješava prepreke za prekogranično volontiranje. Ova preporuka podržava prepoznavanje prekograničnog volontiranja, podstičući veće evropsko jedinstvo kroz volonterizam.
- Evropska povelja o lokalnom/regionalnom volontiranju (2013) pruža preporuke za lokalne i regionalne vlasti o promovisanju volontiranja, podstičući okruženje koje omogućava volonterizam na lokalnom nivou. Povelja promoviše saradnju između lokalnih samouprava i volonterskih organizacija kako bi se stvorilo okruženje podrške za volontere na nivou zajednice.
- Program EU za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI) (2014-2020) je program EU osmišljen da promoviše zapošljavanje i socijalnu uključenost. Pruža finansijsku podršku društvenim i dobrovoljnim organizacijama, sa ciljem stvaranja inkluzivnijih društava. EaSI pomaže u finansiranju inicijativa koje se odnose na volontiranje i socijalnu inkluziju, pružajući finansijska sredstva volonterskim organizacijama koje doprinose društvenoj koheziji.
- Evropski stub socijalnih prava (2017) opisuje ključna socijalna prava, uključujući prava koja se odnose na obrazovanje, zapošljavanje, socijalnu zaštitu i inkluziju. Ovaj dokument prepoznaje važnost aktivnog učešća u društvu, uključujući i kroz volontiranje. Stub naglašava važnost aktivnog učešća u društvenom životu, pri čemu je volontiranje ključni aspekt ovog angažmana.
- Povelja Evropske unije o osnovnim pravima (2000/C 364/01) navodi osnovna prava, uključujući pravo na slobodu udruživanja i učešća u kulturnom, društvenom i profesionalnom životu. Stub naglašava važnost aktivnog učešća u društvenom životu, pri čemu je volontiranje ključni aspekt ovog angažmana.

Ovi okviri Evropske unije predstavljaju kombinaciju zakonodavnih, finansijskih i političkih alata koji podržavaju volontiranje širom zajednice. Oni naglašavaju važnost volontiranja u podsticanju socijalne inkluzije, angažovanju mladih, izgradnji zajednice i aktivnog građanstva.

6. Strateški pravci volonterizma u Crnoj Gori

U okviru različitih strateških dokumenata u Crnoj Gori prepoznat je značaj volonterizma kao ključnog faktora za unapređenje društvenog razvoja i jačanje građanske participacije. Ističe se potreba za

sistemskim unapređenjem zakonskog i institucionalnog okvira, kako bi se osigurala efikasnija podrška volonterskim aktivnostima i omogućilo kvalitetnije uključivanje građana u različite segmente društvenog života. Poseban akcenat stavljen je na razvoj i jačanje saradnje između državnih institucija i nevladinih organizacija, kao i na uspostavljanje mehanizama za praćenje i podršku volonterizmu, poput javnih registara volontera i godišnjih izvještaja o razvoju ove oblasti.

U fokusu je i uključivanje mladih, kao jedne od najvažnijih ciljnih grupa, kroz stvaranje povoljnih uslova za njihov aktivan doprinos zajednici putem volonterizma. Podsticanje mladih na volontiranje smatra se ključnim za razvoj vrijednosti poput empatije, solidarnosti i društvene odgovornosti. Takođe, naglašena je potreba za modernizacijom i unapređenjem zakonskih rješenja koja regulišu volontiranje, s ciljem da se uklone postojeće prepreke i omogući veća dostupnost i atraktivnost volonterskih aktivnosti.

U oblasti obrazovanja, volonterizam je prepoznat kao važan element koji doprinosi stvaranju sigurnog, inkluzivnog i podsticajnog školskog okruženja. Kroz razvoj bogate ponude vannastavnih aktivnosti, uključujući volontiranje, nastoji se podstaći cjelovit razvoj djece i adolescenata, posebno u ruralnim područjima, čime se doprinosi smanjenju socijalnih nejednakosti i jačanju društvene povezanosti.

Volonterizam je takođe prepoznat kao značajan faktor u jačanju interkulturalizma i društvene kohezije, jer promoviše aktivno učešće građana u zajednici, izgradnju međusobnog povjerenja i razumijevanja između različitih društvenih grupa. Pored toga, u oblasti sporta volonteri imaju ključnu ulogu u razvoju i održivosti sportskih aktivnosti, promovišući društvenu angažovanost i odgovornost, te doprinoseći izgradnji snažnog i inkluzivnog sportskog sektora.

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine⁵ u okviru tematske cjeline *Društveni resursi - Podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja značajnim za održivost društva*, a *Strateškog cilja 2.1 Stimulisati aktivan odnos ključnih aktera prema održivosti razvoja*, predviđa *Mjeru 2.1.7 Podržati artikulaciju interesa građana kroz djelovanje nevladinih organizacija i neformalnih grupa* SDG 16, u okviru koje je prepoznata *podmjera 2.1.7.5 Podsticati građanski aktivizam kroz razvoj i podršku volonterizma i unaprijediti relevantan zakonodavni okvir za volonterizam*.

Strategijom saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026.⁶ se planira unapređenje normativnog i institucionalnog okvira za saradnju države sa NVO, izmjene Zakona o volonterskom radu, uspostavljanje javnog registra volontera, izrada metodologije za praćenje razvoja volonterstva, izrada godišnjeg izveštaja o razvoju volonterstva, pružanje finansijske podrške volonterskim servisima i razvoju inovacija u oblasti volonterstva.

---

⁵ <https://www.gov.me/dokumenta/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a>

⁶ <https://www.gov.me/dokumenta/cc6fef07-782f-4b78-8b15-fa851ccc3abf>

Strategija za mlade 2023-2027⁷ u okviru *Strateškog cilja: Izgradnjom održivog međuresornog sistema podrške mladima stvoriti mogućnosti za razvoj njihovih punih kapaciteta i aktivan doprinos razvoju društva*, a *Operativnog cilja 2: Stvaranje uslova da mladi budu aktivni građani i aktivne građanke, uključeni/e u kreiranje i sprovođenje javnih politika*, predviđa Mjeru 2.4 kojom se predviđa unapređenje uslova za razvoj volonterizma. Kako bi se obezbijedilo da mladi razvijaju vrijednosti empatije, solidarnosti, saradnje i brige za opšte dobro, potrebno je unaprijediti uslove za razvoj volonterizma, odnosno, podstaći i podržati mlade da volontiraju u velikom broju. Kako bi se to postiglo, potrebno je, prije svega, unapređenje zakonskog rješenja o volontiranju, odnosno, ubrzanje procesa rješavanja izazova u zakonskim okvirima koje se tiču volontiranja i afirmisanje volontiranja među mladima.

Strategija reforme obrazovanja 2025-2035⁸ u okviru *Strateškog cilja 1: Obrazovni sistem pruža kvalitetno, dostupno i pravično obrazovanje koje podstiče cjelovit razvoj sve djece i adolescenata i otporan je na izazove i rizike*, a *Operativnog cilja 1.5. Škola je sigurna, inkluzivna i podsticajna sredina za cjelovit i potpun razvoj svih učenika/ca*, predviđa Mjeru 1.5.1. *Unaprijediti socio-emocionalnu podršku, dobrobit i cjelovit razvoj kroz bezbjedno, inkluzivno i podsticajno školsko okruženje*, u okviru koje je jedna od ključnih intervencija: *Kreiranje bogate ponude kreativnih, motivišućih i inkluzivnih vannastavnih aktivnosti, sa fokusom na volonterski rad, umjetnost, jezike, sport, praktične vještine i sl, osiguravajući pristup svim učenicima/ama, posebno u ruralnim područjima*.

Strategija za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025-2028⁹ ističe važnost promocije učešća građana u volonterskim aktivnostima koja doprinosi izgradnji mostova između zajednica i jačanju društvene kohezije.

U Strategiji razvoja sporta u Crnoj Gori 2024-2028¹⁰ se navode osnovne postavke Povelje Savjeta Evrope od kojih jedna glasi: stalna i efektivna saradnja javnih organa i volonterskih organizacija je bitna za razvoj i koordinaciju sporta za sve. Volonterski sektor je jedan od glavnih faktora koji je doprinio razvoju evropskog sporta. Sport u Evropi tradicionalno nije povezan sa državom ili biznisom. Za volontere sport je razonoda i način da doprinesu društvu. Sport, sa velikim brojem klubova i lidera koji rade volonterski, promoviše angažovanost i društvenu odgovornost.

Ukupno, ovi strateški pravci naglašavaju da je volonterizam ne samo sredstvo za pružanje društvenih usluga, već i važan mehanizam za jačanje civilnog društva, razvoj građanske svijesti i održivog društvenog razvoja.

---

⁷ <https://www.gov.me/dokumenta/c27c88df-e903-422d-b789-379490c307cf>

⁸ <https://www.gov.me/dokumenta/c953c773-7f0a-4a05-a0b5-57906d8697a7>

⁹ <https://www.gov.me/dokumenta/8dfb9812-3da4-4c60-a929-3bb42c8351c0>

¹⁰ <https://www.gov.me/dokumenta/4e28e812-f1bd-4c46-a808-d4505a8e2707>

7. Utvrđivanje korelacije sa važećim zakonima

Sprovedena analiza ukazuje na značajnu korelaciju sa zakonodavnim propisima koji uređuju oblast volonterizma, među kojima se izdvajaju sljedeći zakoni:

1. Zakon o volonterskom radu¹¹,
2. Zakon o nevladinim organizacijama¹²,
3. Zakon o mladima¹³,
4. Zakon o zdravstvenoj zaštiti¹⁴,
5. Zakon o strancima¹⁵,
6. Zakon o muzejskoj djelatnosti¹⁶,
7. Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti¹⁷,
8. Zakon o izmjenama i dopunama zakona kojima su propisane odredbe o inspekcijskom nadzoru¹⁸.

8. Volonterizam u praksi: rezultati istraživanja među nevladinim organizacijama

Nevladine organizacije predstavljaju ključne aktere u promociji aktivnog građanstva, što direktno doprinosi unapređenju kvaliteta života u zajednici. Direktorat za socijalno preduzetništvo, volonterizam i saradnju s civilnim sektorom sproveo je online upitnike s ciljem prikupljanja relevantnih podataka o volonterizmu i volonterskim aktivnostima unutar nevladinih organizacija. Namjera istraživanja bila je analiza trenutnog stanja u oblasti volonterizma i korišćenje dobijenih rezultata kao osnove za dalji razvoj ove oblasti. U istraživanju su učestvovalе 43 nevladine organizacije, a upitnik je sadržao 7 pitanja tehničkog karaktera i 13 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa.

¹¹Zakon o volonterskom radu ("Službeni list Crne Gore", br. 26/10, 31/10, 14/12, 48/15, 84/24)

¹² Zakon o nevladinim organizacijama ("Službeni list Crne Gore", br. 39/11, 37/17, 84/24)

¹³ Zakon o mladima ("Službeni list Crne Gore", br. 25/19, 27/19)

¹⁴ Zakon o zdravstvenoj zaštiti¹⁴ ("Službeni list Crne Gore", br. 3/16, 39/16, 2/17, 44/18, 24/19, 24/19, 82/20, 8/21, 3/23, 48/24, 77/24, 84/24)

¹⁵ Zakon o strancima ("Službeni list Crne Gore", br. 12/18, 3/19, 86/22, 77/24)

¹⁶ Zakon o muzejskoj djelatnosti ("Službeni list Crne Gore", br. 49/10, 40/11)

¹⁷ Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti ("Službeni list Crne Gore", br. 24/19, 29/25)

¹⁸ Zakon o izmjenama i dopunama zakona kojima su propisane odredbe o inspekcijskom nadzoru ("Službeni list Crne Gore", br. 84/24)

Kada je riječ o oblasti djelovanja kojom se bave nevladine organizacije koje su učestvovalе u upitniku, većina njih je navodila društvenu brigu o djeci i mladima, zaštitu i pružanje usluga djeci i mladima sa smetnjama u razvoju i licima sa različitim vrstama invaliditeta, zaštitu prava i poboljšanje položaje lica s invaliditetom, potom socijalnu i dječiju zaštitu, ljudska prava i rodnu ravnopravnost.

Ispitanci su takođe u svojim odgovorima navodili da se bave preduzetništvom, socijalnim preduzetništvom, zaštitom životne sredine, građanskim i omladinskim aktivizmom, omladinskom politikom, socijalnom politikom, radom s marginalizovanim grupama, evropskim i evroatlantskim integracijama, bezbjednosti saobraćaja, volonterizmom, kulturom, pravima roditelja i djece, socijalnom pomoći starijim licima, razvojem inovativnih ideja kod mladih, zapošljavanjem, sportskim aktivnostima, obrazovanjem, zdravstvenom zaštitom, promovisanjem evropskih politika i vrijednosti na teritoriji Crne Gore, reformom javne uprave, lokalnim razvojem, izgradnjom mira, zaštitom, pomoći i pružanjem usluga žrtvama nasilja, vaninstitucionalnim obrazovanjem, ljudskim i manjinskim pravima, javnim zdravljem, unaprijeđenjem života ranjivih grupa, unapređenjem pravnog sistema, zapošljavanjem osoba s invaliditetom, povećanjem uključenosti javnosti u procese donošenja odluka, razvojem interkulturalnog dijaloga, slobodom i razvojem medija, medijskom produkcijom, audio i video produkcijom, novinarskim izvještavanjem, naukom, pokretanjem i sprovođenjem inicijativa za promjenu zakonske regulative koja se tiče osoba s invaliditetom i sl.

Na prvo pitanje da li nevladina organizacija kao primarnu oblast svog djelovanja prepoznaje volonterizam, većina ispitanika (72%) je odgovorila potvrdno, dok je 28% ispitanika odgovorilo negativno.

Na drugo pitanje da li prilikom realizacije aktivnosti u svojoj organizaciji angažuju volontere, većina ispitanih nevladinih organizacija (93%) je odgovorila potvrdno, dok je 7% ispitanika odgovorilo negativno.

Na treće pitanje koliko je volontera u ovom trenutku aktivno u organizaciji, odgovori ispitanika variraju od 2 angažovana volontera do 1400 volontera. Većina organizacija okuplja volonterski tim čiji se broj najčešće kreće u rasponu dvocifrenih vrijednosti, dok su slučajevi sa jednocifrenim ili trocifrenim brojevima rjeđi.

Na četvrto pitanje koliko dugo se organizacija bavi volonterizmom i/ili angažovanjem volontera u realizaciji svojih aktivnosti, odgovori ispitanika variraju od 3 do 150 godina. Većina nevladinih organizacija se ovom oblašću bavi u rasponu od 10 do 25 godina.

Na peto pitanje da li organizacija posjeduje bazu volontera, većina ispitanika (58,1%) je odgovorila potvrdno, dok je 41,9% ispitanika odgovorilo negativno.

Na šesto pitanje da li organizuju obuke za volontere (o njihovim pravima, konkretnim zadacima u organizaciji i sl) i/ili savjetovanje za volontere, 26 organizacija je odgovorilo potvrdno, njih 14 organizacija odgovorilo negativno, dok njih 3 nije dalo odgovor.

Ispitanici su navodili da organizuju obuke za volontere (sastanke, radionice, treninge, savjetovanja, mentorstva) u cilju upoznavanja volontera sa pravima, obavezama i odgovornostima volontera, pravilnicima i programima rada organizacije, a sve radi sticanja i razvijanja vještina i upoznavanja sa konkretnim aktivnostima.

Na sedmo pitanje da li u organizaciji realizuju programe za volontiranje za osjetljive grupe u društvu (mladi s invaliditetom, RE populacija, druga lica - koja), 27 organizacija je odgovorilo pozitivno, njih 13 je odgovorilo negativno, dok ostale nisu dale odgovor.

Ispitanici su navodili da realizuju programe za volontiranje za osjetljive i marginalizovane društvene grupe kao što su pripadnici RE populacije, djeca, mladi i odrasli sa različitim vrstama invaliditeta, djeca bez roditeljskog staranja, stara lica, NEET mladi, žrtve nasilja, LGBTIQ, osobe koje su HIV pozitivne, korisnike psiho-aktivnih supstanci, mlade čiji roditelji koriste psihoaktivne supstance.

Na osmo pitanje da li je organizacija uključena u programe međunarodnog volontiranja, 11 nevladinih organizacija je odgovorilo pozitivno, dok je 27 nevladinih organizacija dalo negativan odgovor. Ostali ispitanici nisu dali odgovor na navedeno pitanje.

Ispitanici su u svojim odgovorima navodili da su uključeni u programe međunarodnog volontiranja kao što su European Voluntary Service, European Solidarity Corps, Erasmus za mlade preduzetnike, Erasmus +, itd. Takođe, ispitanici su navodili saradnju i razmjenu mišljenja volontera kroz realizaciju međunarodnih projekata.

Na deveto pitanje da li u organizaciji vrše monitoring i evaluaciju volonterskog rada, 26 nevladinih organizacija je dalo potvrđan odgovor, dok je 13 nevladinih organizacija dalo negativan odgovor. Ostale nisu dale odgovor

Ispitanici su u svojim odgovorima navodili da vrše monitoring i evaluaciju volonterskog rada kroz evaluacione upitnike, ankete, mentorstvo, organizovanjem sastanaka, pisanjem izvještaja o obavljenom volonterskom radu, kroz bazu, projekte, smjernicama za rad, razgovorom, posmatranjem i provjerom znanja.

Na deseto pitanje koji su nedostaci trenutne situacije u oblasti volonterizma u Crnoj Gori (strateški i zakonski okvir, volontiranje u praksi, itd), većina nevladinih organizacija je navela neadekvatan i diskriminišući zakonski okvir, nepostojanje strategije, nedovoljna motivisanost mladih ljudi i građana za volontiranjem, nedostatak adekvatne kampanje i promocije volonterizma, nedostatak finansijske i institucionalne podrške, nedovoljno razvijena svijest o značaju volontiranja, nedostatak vrednovanja volonterskog rada i sl.

Ispitanici su takođe kao probleme navodili neplansko organizovanje volonterskog rada, zloupotreba volontera i volonterskog rada, nedostatak kontrole i nadzora nad organizacijama koje organizuju volonterski rad, nedostatak standardizacije i priznavanja iskustva, predrasude prema nevladinim organizacijama, nedostatak podsticaja volontera, nepostojanje formalnog sistema priznavanja volonterskog rada, neinformisanost građana na temu volontiranja, fiktivno volontersko iskustvo, nedovoljne baze o volonterima i nepostojanje sajta ili platforme koja će omogućiti pronalazak volontera i nedostatak formalnog obrazovanja o volonterizmu u obrazovnim ustanovama.

Volonterizam nije adekvatno vrednovan – ne kroz materijalne podsticaje, već kroz priznanje i benefite, posebno za mlade. Potrebna je bolja valorizacija njihovog doprinosa društvu.

Mladi volonteri često snose troškove putovanja i ishrane, dok ugovorne obaveze otežavaju pronalazak plaćenog posla. Volontiranje nije uvijek priznato kao radno iskustvo, a nevladine organizacije se suočavaju s predrasudama, iako pružaju dragocjenu profesionalnu praksu. Mnogi naši bivši volonteri danas su uspješno zaposleni.

Volonterizam nije dovoljno promovisan, posebno među mladima. Osim volonterskih knjižica, trebalo bi uvesti dodatne benefite poput besplatnih ulaznica za događaje i putovanja.

Na jedanaesto pitanje da li mislite da bi vololontiranje trebalo da se vrednuje kao radno iskustvo prilikom zapošljavanja, sve nevladine organizacije su potvrdno odgovorile.

Većina nevladinih organizacija je u svojim odgovorima navodila da bi volontiranje trebalo da se vrednuje kao radno iskustvo jer se volontiranjem stiču konkretna iskustva i volontiranje doprinosi razvoju ključnih profesionalnih i ličnih znanja i vještina (poput timskog rada, komunikacije, organizacije, rješavanja problema, sticanje radnih navika), pokazuje društvena odgovornost, pruža priliku za umrežavanje i često uključuje aktivnosti slične onima u formalnom radnom okruženju.

Ispitanici su takođe navodili da bi priznavanje volontiranja kao radnog iskustva podstaklo razvoj volonterizma, povećalo motivaciju za učešće u volonterskim aktivnostima, da bi to bilo dobra preporuka za pojedinca u budućem zasnivanju radnog odnosa, da volonteri treba da imaju benefite, jer ulažu svoje znanje, rad, trud i vrijeme i da treba da se prizna kao radno iskustvo, jer to i jeste. Takođe, spitanici su u odgovorima navodili da je potrebno priznati volontiranje kao radno iskustvo, ali da je potrebno osmisliti mehanizam za evidentiranje i vrednovanje takvih angažmana da bi se spriječile zloupotrebe istih.

Na dvanaesto pitanje u kom pravcu bi trebalo unaprijediti javne politike u oblasti volonterizma u Crnoj Gori, većina ispitanika je navela da bi javne politike u oblasti volonterizma trebalo unaprijediti u pravcu donošenja strategije i jačanja zakonskog okvira preciziranjem prava i obaveza volontera i organizatora volontiranja kako bi se izbjegla zloupotreba i pružila pravna zaštita volonterima. Takođe su kao važno navodili uvođenje systemske prakse provjere da li svi volonteri rade uz ugovor o volontiranju, zatim obezbjeđivanje sigurnosti i zaštite na radu, obavezno osiguranje volontera, garantovanje prava na

obuku i razvoj, uvođenje standarda za volontiranje, kao što su definisanje uslova rada i priznavanje volonterskog angažmana kao radnog iskustva.

Pored navedenog, ispitanici su navodili potrebu za povećanjem finansijske podrške za nevladine organizacije i projekte koji promovišu volonterizam, zatim uvođenjem poreskih olakšica ili drugih subvencija za organizacije koje uključuju volontere i/ili smanjivanjem administrativnih obaveza, osiguravanjem podrške lokalne samouprave, uvođenjem na fakultetima obavezno volontiranje ili stažiranje u sistemima gdje je to najviše potrebno, uspostavljanjem formalne saradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora kako bi volonteri dobili veću podršku i priznanje za svoj rad, zastupanjem volonterizma u javnoj upravi, osmišljavanjem programa za volontere po uzoru na program stručnog osposobljavanja i sl.

Ispitanici su istakli da bi politika u oblasti volonterizma trebalo da bude usmjerena na nekoliko ključnih pravaca. Prije svega, neophodno je posvetiti posebnu pažnju edukaciji i promociji volonterizma, naročito kroz obrazovne ustanove, gdje se može razvijati svijest o značaju volontiranja od najranijeg doba. Takođe, predložene su medijske kampanje usmjerene na podizanje javne svijesti o ulozi volonterskog rada u društvu.

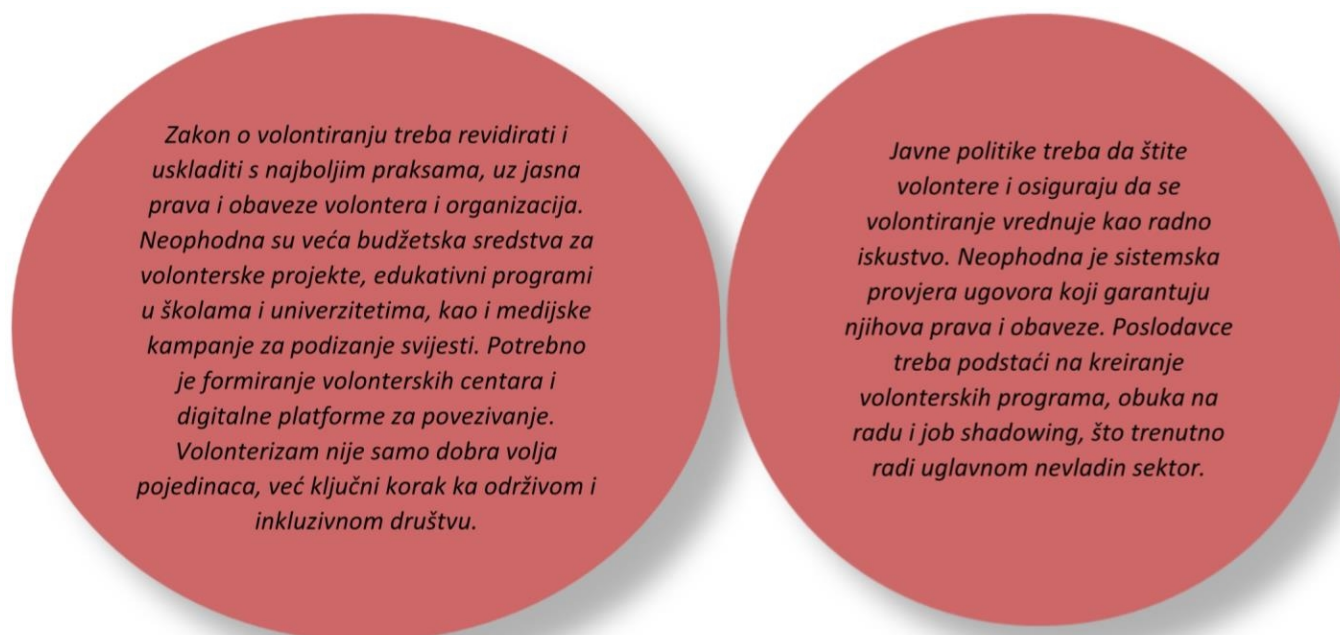
Važan segment je osnivanje nacionalnih, regionalnih i lokalnih volonterskih centara, kao i kreiranje digitalne platforme koja bi omogućila efikasno povezivanje volontera sa organizacijama. Uvođenje jedinstvene volonterske knjižice dodatno bi doprinijelo standardizaciji i priznavanju volonterskih angažmana.

Navodili su i da je potrebno je uspostaviti sistem za praćenje i evaluaciju uticaja volonterskih aktivnosti na zajednicu i društvo u cjelini, kako bi se osigurala transparentnost i unaprijedila efikasnost programa. Takođe, kazali su da bi trebalo podstaći razvoj volonterskih inicijativa u manjim sredinama i ruralnim područjima kroz ciljne projekte i adekvatne finansijske mehanizme, kao i osigurati ravnomjernu finansijsku podršku lokalnim i regionalnim organizacijama koje promovišu volonterizam.

Posebnu pažnju treba posvetiti razvoju jasnih protokola za angažovanje volontera u vanrednim situacijama, čime bi se osigurala njihova sigurnost i pravilna koordinacija. Organizovanje stručnih obuka za volontere u oblastima ključnim tokom kriznih situacija, poput prve pomoći ili logistike, doprinijelo bi kvalitetnijem angažmanu i većoj spremnosti.

Takođe, preporučuje se uvođenje zvaničnih sertifikata ili potvrda koje bi volonteri mogli koristiti kao dokaz stečenih kompetencija prilikom zapošljavanja ili nastavka obrazovanja. Definisanje minimalnih standarda kvaliteta za organizovanje volontiranja, uključujući obuku, osiguranje i mentorsku podršku volonterima, od suštinskog je značaja za unapređenje prakse.

Na kraju, predloženo je da volontiranje treba prepoznati kao društveno koristan doprinos koji može imati formalno priznavanje u obrazovnom sistemu ili profesionalnoj karijeri, čime bi se dodatno motivisalo uključivanje građana u volonterske aktivnosti.

Na trinaesto pitanje da li imaju dodatnih komentara, ispitanici su istakli potrebu za strateškim unapređenjem volonterizma kroz njegovu integraciju u šire društvene tokove, uz osiguranje da volonteri budu cijenjeni i zaštićeni, ne samo zakonskim okvirima, već i kroz konkretnu podršku na terenu. Naglašena je važnost podsticanja međusektorske saradnje i kreiranja digitalnih platformi koje će efikasno povezivati volontere i organizacije.

Predloženo je uspostavljanje nacionalnog registra volontera prema oblastima djelovanja, kao i olakšavanje dolaska međunarodnih volontera uz adekvatnu podršku organizacijama koje ih angažuju. Poseban akcenat stavljen je na sprječavanje zloupotrebe fiktivnih volonterskih potvrda i priznavanje volontiranja kao relevantnog radnog iskustva.

Takođe, potrebno je kontinuirano podizati svijest o značaju volonterizma i aktivno podsticati mlade na uključivanje u volonterske aktivnosti, pritom privilegovati volontere i organizujući redovne susrete sa nevladinim organizacijama koje njeguju volonterizam. Sistematski rad na promociji volonterizma i analiza stvarnih potreba zajednice dodatno su neophodni za održiv razvoj ove oblasti.

9. Uvidi i zaključci iz sprovedenog istraživanja

Na osnovu rezultata sprovedenog istraživanja može se zaključiti da je koncept volontiranja duboko ukorijenjen u civilnom sektoru već dugi niz godina. Ipak, djelovanje nevladinih organizacija u oblasti volonterizma suočava se sa značajnim ograničenjima, prvenstveno usljed nedostatka adekvatnog

zakonskog okvira, izostanka jasne strateške politike, kao i nedovoljnih finansijskih i institucionalnih resursa. Jedan od ključnih izazova koji je prepoznat odnosi se na efikasnu regrutaciju volontera, što dodatno otežava razvoj volonterskih programa.

Istraživanje je pokazalo da postoji izražen problem nedovoljne informisanosti građana o volonterizmu, kao i slabiji stepen motivacije za uključivanje u volonterske aktivnosti. Ovi nalazi ukazuju na potrebu za intenzivnijom promocijom i kontinuiranim podizanjem svijesti o značaju i vrijednostima volontiranja u društvu. Posebno je zabrinjavajući nedostatak inicijativa za razvoj volonterskih programa unutar obrazovnih ustanova, što dodatno usporava širenje volonterizma među mladima i širim društvenim slojevima.

Pored svog društvenog doprinosa, volontiranje predstavlja i značajan alat za jačanje zapošljivosti, naročito među teže zapošljivim kategorijama stanovništva. Učešćem u volonterskim aktivnostima, pojedinci stiču nova znanja, razvijaju praktične vještine i postaju konkurentniji na tržištu rada. Ipak, izostanak adekvatnih mehanizama kontrole i nadzora nad organizacijom i sprovođenjem volontiranja otvara prostor za zloupotrebe — od narušavanja prava volontera do izdavanja fiktivnih potvrda o volontiranju. Uspostavljanje snažnije saradnje između institucija i nevladinog sektora bilo bi od ključne važnosti za efikasnije prepoznavanje i prevazilaženje ovih izazova, kao i za unapređenje kvaliteta i vjerodostojnosti volonterskih programa.

Nevladin sektor ističe da bi uspostavljanje nacionalne digitalne platforme znatno olakšalo povezivanje volontera sa organizacijama koje organizuju volonterske aktivnosti, čime bi se unaprijedila koordinacija i povećala dostupnost volonterskih prilika. Takođe, priznavanje i vrednovanje volonterskog iskustva kao relevantnog radnog iskustva prilikom zapošljavanja imalo bi značajan motivacioni efekat, naročito među mladima, podstičući njihovo aktivno uključivanje u volontiranje.

Volontiranjem, pored mladih, značajne koristi ostvaruju i teško zapošljive kategorije stanovništva, koje kroz ove aktivnosti stiču dodatna znanja, praktične vještine i iskustva, čime povećavaju svoju konkurentnost na tržištu rada.

Međutim, istraživanje je identifikovalo i određene slabosti u sistemu, poput nedostatka efikasnih mehanizama za kontrolu i nadzor nad organizovanjem i realizacijom volonterskih aktivnosti. Ova praznina dovodi do zloupotrebe prava volontera i izdavanja neosnovanih potvrda o obavljenom volonterskom radu, što narušava povjerenje u sistem i ugrožava integritet volonterizma.

Stoga je neophodno ojačati saradnju između nadležnih organa državne uprave, lokalne samouprave i nevladinih organizacija, što bi omogućilo bolje prepoznavanje izazova i efikasnije rješavanje problema sa kojima se nevladin sektor suočava u oblasti volonterizma. Takav pristup doprinio bi stvaranju povoljnijeg okruženja za razvoj volonterskih aktivnosti i unapređenje ukupnog sistema podrške volonterima i organizatorima volontiranja.

10. SWOT analiza

SNAGE

- *Rastuća svijest mladih o značaju volonterskog angažmana kroz obrazovne i omladinske programe.*
- *Postojanje aktivnog civilnog sektora, koje uključuje nevladine organizacije, koje imaju višegodišnje iskustvo u angažovanju volontera kroz projekte, edukacije, humanitarne i ekološke akcije.*
- *Zakon o volonterskom radu koji formalno prepoznaje i uređuje ovu oblast, a u toku je priprema novog Zakona o volontiranju.*
- *Tradicionalne vrijednosti solidarnosti i zajedništva u manjim zajednicama, što predstavlja snažan temelj za dalji razvoj volonterizma.*
- *Povezanost Crne Gore s međunarodnim programima, što omogućava mladima da volontiraju u inostranstvu.*

SLABOSTI

- *Volonterizam nije strateški razvijan na nacionalnom nivou, nedostaje jasno definisano tijelo za njegovo upravljanje, promociju i praćenje efekata.*
- *Niska vidljivost doprinosa volontera i nedovoljna društvena valorizacija volonterizma.*
- *Ograničene mogućnosti za formalno priznavanje iskustva stečenog volontiranjem (npr. kroz zapošljavanje).*
- *Nedovoljna koordinacija među institucijama koje uključuju volontere (škole, opštine, NVO sektor).*
- *Ograničena dostupnost dugoročnih i strukturiranih programa iz razloga što se većina angažmana odvija ad hoc, kroz kratkoročne projekte koji ne omogućavaju kontinuitet niti profesionalni razvoj volontera.*
- *Neujednačen kvalitet volonterskog iskustva - zbog nedostatka obuke i supervizije, volonteri ponekad nisu adekvatno pripremljeni ili iskorišćeni, što može uticati na njihovu motivaciju.*

PRILIKE

- *Izrada i usvajanje Strategije razvoja volonterizma 2025-2029 s Akcionim planom 2025-2027,*
- *Izrada i usvajanje novog Zakona o volontiranju,*
- *Kreiranje registra volontera i volonterskih organizacija,*
- *Izrada platforme za povezivanje volontera i organizacija radi olakšavanja pristupa informacijama i povećanja broj uključenih građana,*
- *Međunarodne inicijative i programi (kao što su Erasmus+ Youth i Evropske snage solidarnosti) koji nude podršku volonterskim projektima,*
- *Regionalna i evropska saradnja kroz mreže za razmjenu iskustava i jačanje kapaciteta,*
- *Potencijal za inkluziju marginalizovanih grupa - volonterizam se može koristiti kao alat za socijalno uključivanje mladih bez posla, osoba sa invaliditetom ili manjinskih zajednica.*

PRIJETNJE

- *Neadekvatna implementacija zakonskih okvira i spor proces institucionalnih reformi,*
- *Apatičnost mladih koje smanjuje bazu potencijalnih volontera,*
- *Ekonomska nesigurnost i nedostatak slobodnog vremena među građanima, što umanjuje njihovu spremnost i vrijeme za volontiranje,*
- *Odliv mladih i demografski pad koji smanjuju bazu potencijalnih volontera i nosilaca građanskog aktivizma,*
- *Politička instrumentalizacija volonterskih inicijativa koja može narušiti njihovu autonomiju i povjerenje građana,*
- *Nedostatak dugoročnog javnog finansiranja bez čega je teško razvijati održive volonterske programe na nacionalnom nivou.*

SWOT analiza volonterizma u Crnoj Gori pružila je detaljan uvid u stvarne kapacitete, slabosti i potencijale. Pokazala je da volonterizam ima snažan potencijal za razvoj zahvaljujući postojećem zakonodavnom okviru, angažovanom civilnom sektoru i interesovanju mladih, ali se suočava s nizom izazova kao što su nedovoljna institucionalna podrška, ograničeno prepoznavanje doprinosa volontera i nedostatak dugoročnih strategija. Istovremeno, otvaraju se brojne prilike kroz međunarodne programe, digitalizaciju, obrazovne reforme i veće uključivanje ranjivih grupa, dok prijetnje poput ekonomskih izazova, demografskih kretanja i moguće politizacije volonterskih inicijativa zahtijevaju pažljivo upravljanje. Ključ za napredak leži u jačanju međusektorske saradnje, strateškom pristupu i stvaranju okruženja koje podstiče i nagrađuje volonterski doprinos.

11. Preporuke za unapređenje volonterizma u Crnoj Gori

Unapređenje volonterizma u Crnoj Gori predstavlja značajan potencijal za pozitivan razvoj zajednice i društva u cjelini. Kao rezultat sprovedene analize, izdvajaju se ključne preporuke koje mogu doprinjeti jačanju i podsticanju volonterskog angažmana:

- Izrada i usvajanje strateškog okvira za razvoj volonterizma - Neophodno je definisati dugoročnu viziju i ciljeve volonterizma kroz strateški dokument koji će usmjeravati razvoj i podršku volonterskim inicijativama.
- Izrada i usvajanje novog zakonodavnog okvira i kreiranje povoljnih politika koje podržavaju volontiranje - Potrebno je uskladiti zakonske propise sa najboljim praksama, jasno definisati prava i obaveze volontera i obezbijediti institucionalnu podršku volontiranju,
- Pružanje systemske podrške nevladinim organizacijama koje promovišu i koordiniraju volonterske aktivnosti - Važno je obezbijediti adekvatna organizaciona sredstva za NVO, kako bi efikasno razvijale i upravljale volonterskim projektima,

- Aktivna promocija volonterizma i podizanje svijesti javnosti o njegovom značaju i vrijednostima - Organizovanje kampanja i edukativnih programa koji ističu pozitivne aspekte volonterskog rada i motivišu građane da se uključe,
- Podsticanje razvoja volontiranja kroz partnerstva i društveno-odgovorne inicijative - Saradnja između državnih institucija i civilnog društva može doprinjeti širenju volonterskih prilika i povećanju njihove dostupnosti,
- Organizacija edukacija i obuka za volontere, radi sticanja neophodnih vještina i znanja - Potrebno je omogućiti volonterima pristup treninzima i programima koji razvijaju njihove kompetencije i pripremaju ih za različite zadatke,
- Priznavanje i nagrađivanje doprinosa volontera - Neophodno je uvesti sistem vrednovanja volonterskog rada kroz sertifikate, bodovanje prilikom zapošljavanja i druge pogodnosti,
- Olakšavanje pristupa volonterskim aktivnostima putem efikasnih platformi i informativnih kanala - Kreiranje digitalne baze volontera i volonterskih prilika omogućilo bi lakšu komunikaciju i brži pronalazak odgovarajućih angažmana.

Razvoj volonterizma zahtijeva sistemski pristup koji uključuje strategiju, zakonodavne izmjene i institucionalnu podršku. Kroz jasne pravne okvire, nevladine organizacije i pojedinci bi imali bolje uslove za volontiranje, a njihova prava i obaveze bile bi precizno definisane. Promocija volonterizma i podizanje svijesti javnosti su ključni faktori za motivisanje građana da se aktivno uključe, dok bi edukativni programi omogućili volonterima sticanje relevantnih vještina. Priznavanje volontiranja kao radnog iskustva i uvođenje benefita dodatno bi podstakli ovu vrstu angažmana, a digitalne platforme bi olakšale povezivanje volontera i organizacija. Partnerstva između javnog i civilnog sektora mogu doprinjeti održivosti volonterskih inicijativa i njihovom dugoročnom uticaju na zajednicu. Strateški razvoj volonterizma nije samo korak ka jačanju društvene solidarnosti, već i način za osnaživanje pojedinaca i izgradnju inkluzivnog i aktivnog društva.

ZAKLJUČAK

Sprovedeno mapiranje i analiza stanja u oblasti volonterizma jasno su ukazali na potrebu izrade dugoročne strategije i uspostavljanja modernog zakonskog okvira, koji bi omogućili stabilan i održiv razvoj volonterizma. Istraživanje je posebno istaklo značaj produbljene saradnje između javnog i civilnog sektora, kao ključnog preduslova za prevazilaženje različitih izazova i unapređenje volonterskih aktivnosti.

Samo sinergijom svih aktera moguće je osigurati dugoročno finansiranje volonterskih programa i omogućiti rast inicijativa koje doprinose društvenoj koheziji i participaciji građana. Volonterizam, koji u velikoj mjeri počiva na radu civilnog sektora, pokazao se kao snažan pokretač aktivnog građanstva i jedan od stubova razvoja demokratskog društva.

Uloga nevladinih organizacija u organizovanju i promociji volonterskih aktivnosti neprocjenjiva je – ne samo zbog njihovog doprinosa razvoju zajednice, već i zbog podrške pojedincima da razviju svoje potencijale, steknu dragocjena iskustva i izgrade osjećaj pripadnosti i lične ispunjenosti. Istovremeno, angažovanje volontera obogaćuje rad organizacija, unapređuje kvalitet usluga i osnažuje veze sa korisnicima, čineći volonterizam nezaobilaznim elementom društvenog napretka.

MINISTARKA

Naida Nišić